

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Meditationum evangelicarum pars tertia, hoc est:
Tractatio evangeliorum tam dominicalium, quam
festivalium, ad recte se sub variis tentationum generibus
gerendum, disposita**

Creide, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Dominica XXI. post trinit.

[urn:nbn:de:bsz:31-126133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-126133)

& transfigurabit corpus humilitatis vestrae configuratum corpori claritatis Christi, Philip. 3. v. 21. ut fulgeatis sicut splendor firmamenti, Dan. 12. v. 3. & sicut

Sol in Regno Patris, Matth. 13. v. 43. Id quod Deus omnibus nobis ex gratia, propter Christum largiri dignetur, Amen.

DOMINICA XXI. POST TRINIT.

Evangelium Joh. 4. v. 47 -- 54.

EXORDIUM.

Tunica hyacinthina summi Pontificis Aaronis olim deorsum per circuitum malis punicis & tintinnabulis aureis ornata fuit: ut audiretur sonitus, quando ingrederetur & egrederetur Sanctuarium, in conspectu Domini, Exod. 28. v. 33. Confer Sir. cap. 45. v. 11.

Sicut igitur totum Sacerdotium Leviticum typus Christi fuit, velut id Epistola ad Hebræos ex ordine dilucidè exposuit: Sic & hæc aurea tintinnabula habent, quod præfigurent.

Aarone ingrediente & egrediente, tintinnabula audiebantur: Ita & Christus, summus N. T. Pontifex, in diebus carnis coram Domino ingressus & egressus est, nec saltem docuit sicut auctoritatem habens, Matth. 7. v. 29. sed & multa præclara miracula edidit, Matth. 11. v. 4. hæc quasi tintinnabula aurea fuerunt, quæ sonitum adedò jucundum ediderunt, ut homines certatim eum insecuti, necessitatem & calamitatem suam ipsi exposuerint, & auxilium atque liberationem impetrarint. Sicut nobis egregium exemplum proponitur in prælecta Pericope in Regio, qui procul dubio & ipse aurea tintinnabula

Servatoris & summi Pontificis hujus audivit, quomodo in nuptiis Canæ Galileæ aquam in vinum commutavit, & Capernaumi varios morbos curaverit: ideo quærit auxilium, ubi inveniri potest, utrum filius suus, qui febri ardente laborabat, & tantum non animam agebat, pristinae sanitati restitui possit.

Nos instituti nostri memores, videbimus

I. *Triplicem Querelam.*

II. *Triplicem Medelam.*

III. *Triplicem Cautelam.*

J. J.

Exegesis.

IN Phrygia duo fontes esse perhibentur, hac natura præditi, ut alter bibentibus sletum, & hinc κλειον, alter risum moveat, & hinc γελων appelletur.

Prælecta Pericope, non dissimilis his fontibus est. Ego, Vos mei! hauriam Vos Eleasarem imitantes, dicite: Inclina hydriam tuam, ut bibam, Gen. 24. v. 14. sic utrumque effectum sentietis.

Imprimis verò causam habemus lacrymandi & querelam repetendi, si spectemus

I. *Aulicorum ingenium.* Hic Regius sine dubio Officiarius regius vel præcipuus Officialis bellicus fuit, in aulâ Herodis, unde etiam stipendium suum habuit, & expressè βασιλικὸς; Regius vocatur. Quia igitur multa autoritate valebat, Christum sibi ex tempore opitulaturum putabat, propterea ait: Domine descende, priusquam moriatur filius meus. Nisi hic aulicus cruce pressus fuisset, vix ad Christum se recepisset, qui in aulis non magnoperè curatur. Hinc Poëta:

--- -- Excet aulâ

Qui volet esse pius.

Quod Germani ita exprimunt: Lang ju Hoff/ lang jur Höllen. Non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles; sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, 1. Cor. 1. v. 26.

Constantinus M. aliquando Aulicorum fidem probaturus, se religionem Christianam cum Gentilismo permutaturum, & idolis sacrificaturum simulavit, Ministris ut idem facerent, aut aula exirent, injungens. Continuò plurimi & præcipui à fide Christiana desciverunt, paucis exceptis, qui potius aulam relinquere, quam Christum abnegare mallent. Hos igitur Constantinus retinuit, & præcipuis præfecturis præfecit, apostatas verò aula expulit, inquitens: Si Deo fidem non habuistis, multò minus mihi fidem præstabitis.

Sic adhuc hodie in aulis Principum & Magnatum religionis parva ratio habetur, sed ad Domini fidem conformant se plurimi. Tum & verbi divini & Sacramentorum contemptus, luxus, superbia, comestatio, ebrietas, lascivia, & id genus ha-

gitia alia primas ibi obtinent, qui verò à malo recedit, prædæ patet, Esa. 59. v. 15. Rectè ergò Seneca: *Ut nemo doceat fraudis & sceleris viam, Regnum docebit.* Est enim aula, mendacii & ambitionis Gymnasium, ut Petrarcha scribit, inò Compendium ad infernum, Dan. 10. v. 13.

Hic Regius ex melioribus esse videtur, nec modò Christum quærit, sed & objuratus ab eo, debita reverentia eundem prosequitur, inquitens: Domine descende! Quod si hodie aulici ita exciperentur, procul dubio non dicturi essent: Domine descende: sed, num Consiliarius Regis es? quiesce, ne interficiam te, 2. Chron. 25. v. 6. sive ut Amasias ad Amos dixit: Heus tu videns, abi, fuge in terram Juda: & comede ibi panem, & prophetabis ibi, Amos 7. v. 12.

Aula igitur, quantum fieri potest, declinanda est, vel si officii ratio, in illa vivere, requirat, Deum unicè respicientes, nihil ad gratiam hominum faciamus, quo conscientia vulneretur, & Deus offendatur. Si peccaverit vir in virum, tùm judicant Dii; si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? 1. Sam. 2. v. 25.

Aulicam proindè vitam non exopta; sed in mansuetudine opera tua perfice, hoc superat omnia, quæ ab hominibus diliguntur, aut desiderantur, Sir. 3. v. 19. Benè vixit qui benè latuit. Fascinatio nugacitatis obscurat bona, Sap. 4. v. 12. & qui tetigerit picem, inquinabitur ab eâ, Sir. 13. v. 1.

II. *Asmodæi odium*, quod in Regulo hoc se exerit. Erat quippè ille vir opulentus, qui nullâ victus inopia laborabat: intereâ tamen non sine afflictione est: nam filium habet

habet gravissimo morbo laborantem, ut & mors ipsi imminere videatur. Hoc ita peccato acceptum ferendum est, quod Diabolus in mundum sevit. Inde enim derivantur omnes morbi, & tandem mors, quæ in omnes pertransit, quia omnes peccarunt, Rom. 5. v. 12. Hoc ipsum Deus post lapsum Protoplastis intimavit, Gen. 3. v. 16. seqq.

Idem hodie tenus familiare est omnibus hominibus, qui ab Adamo & Eva originem trahunt, tanquam ex uno sanguine, & inhabitant super universam faciem terræ, Act. 17. v. 26. Si acceperis uxorem, ait Paulus, non peccasti: & si nupsetit virgo, non peccavit. Tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi, 1. Cor. 7. v. 28. Utique tribulationem carnis, ut sæpè hydræ aqua plenæ ex ordine dispositæ sint, repletæ usque ad summum, ut in nuptiis Canæ Galileæ imaginem ejus videmus, Joh. 2. v. 7. Afflictio succedit afflictioni: modò victus deficit, ut Christiani conjugum querelam ingeminent: quid comedamus, quid bibamus, aut quo operemur? Matth. 6. v. 31. modò morbis corripuntur, ut Medicis & Pharmacopolis impendendum, quod unciatim comparsum, & quidem sine salutari effectu, ut hæmorrhousa expetta, Matth. 9. v. 10.

Modò filii degenerant, & parentibus amaritudo Spiritus sunt, uti Esau, Gen. 26. v. ult. & Absolon, 2. Sam. 15. v. 1. seqq. sive Asmodi operosus est, & animos exacerbatur, ut dissidiū oriatur, inter conjuges; uxor exprobrat viro miseriam suam. Tob. 2. v. ult. aut relicto illo scortatur cum aliis, Jud. 19. v. 2. Vir est sicut leo in domo suâ, Sir. 4. v. 35. & nil nisi rixas ferit, quasi liti-

gium natum esset cum illo, qualis Nabal fuit, 1. Sam. 25. v. 25.

Sæpè mors conjuges divellit, & ita alterutrum conjugum in luctum & squalorem conjicit. Et quis singula enarrabit, quæ piis conjugibus obvenire possunt? Hoc verò non esset factum, si Protoplasti in statu innocentia perseverassent, nec peccato obnoxii fuissent facti. Ideò peccato id acceptum ferendum, & principaliter Diabolo, qui peccatū in mundum introduxit.

Hinc multi, quò afflictionem ejusmodi effugiant, conjugium planè relinquunt: sed non perpendunt illi, quod Deus crucem piorum conjugum ita sanctificaverit, ut Deum diligentibus omnia in bonum cooperentur, Rom. 8. v. 28.

Asmodi quoque sine voluntate & permissu Dei nihil mali inferre potest, ut exemplum Jobi probat, Job. 2. v. 6. ideò & hoc Deo adscribendum, sine cujus permissione Dæmon infernalis ne pediculus quidem creare, Exod. 8. v. 19. nec in porcos migrare potest, Matth. 8. v. 31.

III. *Incredulitatis vitium*, quod valdè familiare hominibus est, ut non citius credant, nisi signa & prodigia viderint, ut Christus hinc Regulo exprobrat. Quod ergò tu facis signum, ut videamus & credamus tibi? dicebant Judæi, Joh. 6. v. 30. & Matth. 12. v. 38. Magister volumus à te signum videre.

Hodiè idem ferè accidit: Deus semetipsum sine testimonio non relinquit, Act. 14. v. 17. sed facit magna, & inscrutabilia & mirabilia absque numero, Job. 5. v. 9.

Ex vite, quæ lignum adeo fragile est, ut ex eo ne paxillus quidem fabricari possit, Ezech. 15. v. 3. liquor adeò jucundus

enascitur, ut Deum & homines latificet, Jud. 9. vers. 13. Hoc magnum est miraculum.

In ovo actu nulla est vita: & tamen si gallinæ supponatur, ut illa calore suo idem foveat, certo tempore pullus excluditur: nonne miraculum?

Quam miraculose homo in utero concipitur, formatur, & in lucem profertur? ut rectè David dixerit: Laudo te, quod stupendo modo & mirabiliter factus sum, Psal. 39. v. 14.

Quid dicam de Ecclesiâ, ejusque mirabili gubernatione? Nonne magnum miraculum, quod postremis hinc temporibus elevaverunt flumina, elevaverunt flumina vocem suam: elevaverunt flumina fluctus suos, à vocibus aquarum multarum, grandes fluctus maris, Psal. 93. v. 4. tamen Dominus, qui grandis in altis, dat naviculæ Ecclesiæ suæ in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimam? Sap. 14. v. 4. & Ecclesiam suam contra portas inferorum hæcenus defendit, & defensus est, usque ad consummationem seculi, Matth. 16. v. 18.

Hoc experientia propria edocti sumus: Et tamen multi ad eò cæci sunt, ut id agnoscere nolint, sed fortuito fieri putent, sicut equi & muli, qui non longius prospiciunt, quam quæ in præsepi vident. Ideò Deus aliquando diem visitationis instituet, Ezech. 9. v. 5. & ejusmodi incredulos abjiciet in stagnum ardentem sulphure & igne, quæ est mors secunda, Apoc. 21. v. 8.

De Secundo.

Sequitur *Medela*, quæ fluit

I. *Ex salutari crucis operatione.* Hic Regulus Aulicus erat, & hæcenus Christum parùm æstimaverat: quod si ita perrexisset, in damnationem tandem incidisset. Nam extrâ Christum non est salus, Act. 4. v. 12. idè hæc afflictio ipsi salutare remedium fuit, cumque quasi è somno peccatorum & securitatis excitavit, ut verum Medicum & Magistrum salvandi indagaverit, quem & invenit, & per eum sanitatem filii, & salutiferam cognitionem salutis, pro se & totâ domo sua. Vexatio enim dat intellectum, Esa. 28. v. 19.

Quò magis aquæ diluvii elevatæ sunt, eò magis elevaverunt arcam, in sublimem terram, dum tandem quindecim cubitis altior aqua fuerit, super montes, quos operuerat, Gen. 7. v. 17. seqq.

Ita tribulatio nullum dampnum nobis affert, sed quando aquæ miseræ intraverunt quasi ad animam, ut infixi simus in limo profundi, & tantùm non operiamur à fluctibus, Psal. 69. v. 2. 3. hoc ipso à mundo & omnibus terrenis præservamur, ut quæ retrò sunt obliviscentes, ad ea, quæ priora sunt, extendamus nos ipsos ad destinatum scopum persequentes, ad brævium supernæ vocationis Dei, in Christo Jesu, Phil. 3. v. 14.

Wenzeslaus Rex Bohemiæ cum exercitu suo fusus & captus, cum quæteretur: quo animo esset? respondit: Nunquam meliori. Hæcenus enim humanis viribus innixus fuerat, jam verò in solo Deo confidebat.

Hoc vitio nos omnes laboramus, ut parùm de Deo in rebus prosperis cogitemus: idè, rebus adversis immisissis, inclamat nos Deus: Israël, non obliviscaris mei,

Esa.

Esa. 44. v. 21. quò sic perterriti ad eum confugiamus.

Ne itaque murmuremus, quando à Deo castigamur, id enim bonum est nobis, Psal. 119. v. 71. & quando ita judicamur, à Domino corripimur, ne cum mundo damnemur, 1. Cor. 11. v. 32.

II. *Ex promptâ Christi opitulatione.* Principiò quidem durum ipsi responsum dat, inquit: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis: q. d. scio mores Aulicorum, quando prosperè agitis, Deum ejusque verbum non magnoperè curatis: quodsi verò tantillum crucis vos premit, ecce! omnia signa & prodigia ad salutem vestram festinare & concurrere debent. Hanc notam calamitas Reguli experiebatur.

Sic hodie tenus fieri amat, ut Deus in cruce faciem quasi abscondere videatur, & aliquamdiu in miseris sine auxilio relinquat, ut spiritalis Sion sæpè animo pusillanimitatis dicat: Dominus dereliquit me: Dominus oblitus est mei, Et. 49. v. 14.

Verùm ad punctum in modico derelinquit nos, Esa. 54. v. 7. quando enim nos satis probavit & excoxit in furno afflictionis, Esa. 48. v. 10. ultra se cohibere non potest, ut Josephus, Gen. 45. v. 1. viscera ejus conturbantur, ut miserans misereatur nostrum, Jer. 31. v. 20.

Ideò horas & moras ejus æquo animo toleremus.

Sit licet in natos facies austeram parentum, Equam tamen semper metus est, & amica voluntas.

Quos enim diligit Dominus, castigat, Hebr. 12. v. 6. seqq. Huc respiciamus, in patientia custodientes animam nostram, si fors fronte furente furat. Post tempesta-

tem enim tranquillam faciet, Tob. 3. v. 22.

Quoniam momentum in indignatione ejus: & vita in voluntate ejus. Ad vesperum demorabitur fletus: & ad matutinum jubilatio, Psal. 30. v. 6.

At nostrum est, instare precibus, dicentes cum Jacobo: Non mittam te, donec benedixeris mihi, Gen. 32. v. 26. & promptum erit auxilium ejus,

1. *Per crucis mitigationem.* Optimè enim novit,

Quid valeant humeri, quid ferre recusent.

Nec patitur quenquam tentari supra id, quod potest, 1. Cor. 10. v. 14.

2. *Per internam roborationem.* Quando per Spiritum sanctum, qui omnes infirmos consolatur, infirmitatem nostram adjuvat, Rom. 8. v. 26. ne deficiamus in tribulationibus, Ephes. 3. v. 13. sed communicantes Christi Passionibus gaudeamus, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeamus exultantes, 1. Petr. 4. v. 13.

3. *Per plenariam liberationem,* sicuti Hilkiæ vitam ad annos quindecim prolongavit, Esa. 38. v. 1. vel, quod melius est, ex hâc miseriarum valle transfert in Regnum cœlestem, ubi non ultra vox fletus & vox clamoris, Esa. 65. v. 19. sed complebuntur dies lætitiæ nostri, Esa. 60. v. 20. Apoc. 7. v. 17.

Quemadmodum ergò is, qui hebetere oculorum acie præditus est, avertit oculos ab iis, quæ sibi nocumento sunt, & viridi colore se oblectat: Ita nec nos in tribulationibus constituti, oculos nostros in dolores intendamus: sed cum Mose adspiciamus in remunerationem, Hebr. 11. v. 26. reminiscentes, quod momentanea levi-

tas tribulationis nostræ, operetur *ὁξεν*
καθ' ὑπερβολὴν, εἰς ὑπερβολὴν, 2. Cor. 4.
v. 17.

III. *Ex latâ fervorum obviatione, qui ipsi*
nuncium afferunt: Filius tuus vivit.

Pater noster cœlestis, tanquam magnus
ille cœli & terræ Dominus, adhuc hodiè
habet servos suos, qui sunt fideles verbi mi-
nistri, quos nobis obviam mittit, ut si mœ-
ror occupet cor nostrum, bonum nobis
nuncium afferant, nosque confirmet in
cruce, *veritate Dei*, quod nos juxta promif-
sionem liberaturus sit, *Psal. 50. v. 15. Dei*
omnipotentia, quod possit juvare, sitque
mutatio dexteræ excelsi, *Psal. 77. v. 11. Dei*
miseriordia, quod velit juvare, quia Pater
noster est, qui pro paterno suo in nos affe-
ctus, nos non derelicturus sit, *Psal. 103.*
v. 13.

Imprimis verbum hoc pii Christiani
audiunt, quando liberis, parentibus, &
conjugibus per mortem privantur, ut dica-
tur ipsis: Filius tuus vivit. Pater tuus vi-
vit. Maritus tuus vivit. Mors enim
Christianorum non interitus est, sed abitus
ad Patrem, & introitus in Paradysum, ubi
vera vita orietur, *Sir. 48. v. 12. ibi namque*
mors non amplius erit, *Apoc. 21. v. 4. sed*
justi in æternum vivent, *Sap. 5. v. 16.*

Jobus omnia dupla recuperavit, quæ
amiserat, nisi filios & filias, qui eodem nu-
mero ipsi restituti leguntur: Ratio erat,
quia hi non interierant, sed vivebant, &
hos quoque in universali resurrectione re-
cepturus erat, *Job. 42. v. 12. seqq.*

Ita si mors adscenderit per fenestras
tuas, & tibi uxorem, liberos, parentes, &
amicos eripiat: certissimè persuadeas tibi,
non esse eos amissos, sed præmissos: die

novissimo audies: Filius tuus vivit: Uxor
tua vivit, Amicus tuus vivit, & sic ulterius.
Sicut hæc ipsa ex causa dies ille, dies restitu-
tionis omnium dicitur, *Act. 3. v. 21.*

Videamus verò ut in loco beato con-
veniamus, non in inferno: sed in cœlo.
Duo enim loca sunt, ad quæ animæ homi-
num migrant, quando corporibus solvun-
tur: fidelium abeunt in cœlum, ubi abun-
dantia gaudiorum cum vultu Dei, dele-
ctationes in dextera ejus in æternum, *Psal.*
16. v. ult. infidelium verò in infernum ab-
jiciuntur, ubi requiem non habent die ac
nocte, Apoc. 14. v. 11. sed mors depascit
eas, Psal. 49. v. 15. & ira Dei manet super
illas in æternum, Joh. 3. v. 36.

Ne itaque modum excede in lugendis
defunctis tuis, quando beatè illos in Do-
mino mortuos esse, nosti, in requie enim
requiescunt, *Sir. 38. v. 24. quin potius ita*
rationem tuam institue, ut & tu in pace ad
Patres & amicos tuos transeas. Disce igitur
artem moriendi, quam tibi Christus in
cruce ostendit, ubi Spiritum suum Patri
commendavit, *Luc. 23. v. 46. sic & tu o-*
mnibus horis & momentis, maximè verò
in horâ mortis, fideli Creatori commenda
animam tuam, in beneficiendo, 1. Petr. 4.
v. 19. sic eam colliget in fasciculum viven-
tium, 1. Sam. 25. v. 29 & aliquando corpori
redunibit, teque in occusum Christi rapiet
in aère, erisque cum eo semper, 1. Thess. 4.
v. ult.

De Tertio.

Restat *Cautela*, quæ tribus absolvitur
Regulis, ut sunt

I. *Verbo crede.* Regulus initio fide in-
firma laborabat, putabat enim, si Christus

non

non in tempore, vivo adhuc filio opem
ferret, esse deinde planè frustraneum. Ve-
rùm ubi Christus illi dicit: Vade, filius tuus
vivit: ecce! verbum hoc tam efficax est in
corde ejus, ut non dubitet, quin ita sit, ad-
eòque lætabundus domum properet.

Hic discimus, quomodo oculos rationis
claudere, & unicè verbo adhiærescere de-
beamus, si rebus nostris consulere, & peti-
tum consequi velimus.

Regulus hic multa Christo regerere po-
tuisset, si rem in dubium vocasset: sed unicè
verbo inimitur, nec dubitat, quin filium
suum pristinæ sanitati restitutum, inven-
turus sit. Hinc & salutaris ille effectus
sequitur, ut fides promisso Christi fidens,
sanitatem filii operetur.

Conspicimus hinc, *quanta virtus fides sal-
vifica sit.* Si Regius hic non credidisset,
nihil auxilii accepisset. Sic oculi Domini
semper adhuc respiciunt fidem, Jer. 8. v. 3.
& quod ex fide non est, peccatum est,
Rom. 14. v. 24.

Non verò hinc sufficit *fides implicita*, quæ
Pontificii contenti sunt, si quis credat,
quod Romana Ecclesia credit. Hæc non
est fides, sed damnabilis ignorantia: con-
trarium requirit Petrus, 1. Ep. 3. v. 14. Nec
fides historica, quæ & in Diabolo cadit,
Jac. 2. v. 19. Sed *fides salvifica*, quæ à pro-
missionibus divinis pendet, ut infans ab
uberibus matris suæ, & omnia quæ Chri-
stus generi humano acquisivit, in indivi-
duo sibi applicat, non dubitans de effectu
promissionum divinarum, Sap. 3. v. 9.

Hæc fides non est omnium, 2. Theff. 3.
v. 2. sed opus Dei, Joh. 6. v. 29. quod per
Verbum & Sacramenta in cordibus ho-
minum inchoat, perficit, & consum-

mat, Roman. 10. v. 17. Philip. 2. v. 13.
Qui igitur hoc medium spernit, spernit
consilium Dei adversus seipsum, Luc. 7.
v. 30.

Da igitur operam, ut habeas fidem, &
bonam conscientiam, 1. Tim. 1. v. 22. 1. Joh.
3. v. 23.

II. *Fomentum quare.* Regulus studiose
interrogat horam, quæ filius melius habu-
erit: & ubi ex servis cognoscit, quod ho-
ra illa esset, in qua dixit ei Jesus: Filius tuus
vivit: hoc ipso non parùm in fide confir-
matur & roboratur.

Idem & nos faciamus. Fides est instar
ignis: sicut igitur ad ignem semper ligna
apponenda sunt, ne exstinguatur: sic &
fides per verbum concepta, semper alatur
per certa media, ne vicissim amittatur.
Talia sunt,

1. *Verbi divini meditatio*, in quo varias
promissiones invenimus, quæ fidem no-
stram fulcire possunt: quod Deus nobis in
Patrem futurus sit, & nos ipsi in filios &
filias esse debeamus, 2. Cor. 6. v. 18. quod
nobiscum futurus sit in tribulatione, Psal.
91. v. 15. quod a terrene iniquitate, ejusque
non amplius recordari velit, Mich. 7. v. 18.
Ezech. 18. v. 24. quæ ejusmodi firmamen-
ta sunt, in quibus fidem nostram fundare
valemus, ne portæ inferorum prævaleant
adversus eam, Matth. 16. v. 18. Nam tri-
umphator in Israel non faller, 1. Sam. 15.
v. 29. sed omnia opera ejus in veritate,
Psal. 33. v. 4. Esa. 54. v. 10.

2. *Sacramentorum usurpatio.* Non enim
Deus nudis verbis peccatoribus gratiam
suam promisit: sed & Sacramenta addidit,
tanquam sigilla gratiæ, quæ nobis in verbo
Evangelii offertur, Rom. 4. v. 11. *Baptismus*

est *sacramentum initiationis*, quâ in fœdus Christi recipimur, & in Filios Dei adoptamur: iccirco Augustinus eum *portam primam gratia*, & Lutherus *puerperam Regni cœlorum* appellat, Joh. 3. v. 5. *S. Cœna autem est Sacramentum Confirmationis*, quo fides non modò excitatur, sed & roboratur. Quod si honestus aliquis vir tibi centum Imperiales deberet, dedissetque non modò syngrapham, sed & pignus, nonne fidem haberes ei?

Sic Servator noster nobis non modò remissionem peccatorum in verbo & per Ministerium verbi pollicetur, vi verborum, Joh. 20. v. 23. Sed & in sacra cœnâ pignus addidit, nempè pretiosum corporis & sanguinis sui pignus, ne dubitemus de plenaria peccatorum remissione. Hinc ait: Caro mea verè est cibus: & sanguis meus verè est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo, Joh. 6. v. 54. 55.

3. *Quotidiana oratio.* Cum oppidum Dothan à Syris cinctum esset, famulus Elisæi non aliter opinabatur, quàm se in manus hostis deveniturum, dicebatque: Heu Domine mi, quid faciemus? Verùm cum orasset Elisæus, aperuit Deus oculos pueri, & vidit: & ecce, mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisæi, 2. Reg. 6. v. 15. seqq.

Sic & nos in ærumnis constituti, si fides nostra vacillare incipit, ad orationem tanquam ad sacram anchoram confugiamus, dicentes cum discipulis Christi: Domine, adauge nobis fidem, Luc. 17. v. 5. & cum Patre Lunatici: Credo equidem Do-

mine, sed tu succurre incredulitati, Marc. 9. v. 24. sic non conceder, ut Diabolus calamum quassatum cõterat, & linum fumigans exstinguat, Esa. 42. v. 3. quin potius, qui incepit in nobis bonum opus, perficiet usque in diem Jesu Christi, Phil. 1. v. 8. Psal. 145. v. 19.

III. *Familiam instrue.* Hoc iterum Regulus exemplo suo nos docet; non enim ipse tantùm credit: sed domesticis quoque suis recenset, quam salutariter cœlestis hic Medicus ipsi profuerit, & filium curaverit. Hoc modo totam suam familiam ad Christum convertit.

Hoc officium Patrum-familias requirit, ut domesticos suos, liberos & famulitia vias Domini docere nullam occasionem prætermittant, sicut Abraham legem Circumcisionis non modò sibi & filio Isaac, sed & servis suis applicavit, ut & illi in fœdus Dei reciperentur, Gen. 17. v. 23. Propterea B. Lutherus Parentes Christianos in minori Catechismo Carechetos constituit, iisdemque præscripsit, quomodo liberis & famulitio Decalogum, Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, doctrinam de potestate Clavium, de Baptismo & Cœna Domini quam simplicissimè inculcare debeant.

Idque 1. *Severissimè*, ut acuant ipsis fidei articulos & præcepta Domini, Deut. 6. v. 7. Accedat exemplum, quo id ipsum confirmat. Nam ut Augustinus ait: *Plus valet vivendè, quàm loquendè modus.* Qui verò ipse non facit, quod alios docet, alterâ manu ædificat, altera destruit, Sir. 34. v. 28.

2. *Sapissimè*. Sicut enim Pater-familias quotidie familiæ præscribit, quid laboris exantlare debeant: sic & indies ipsis præcepta vitæ præscribat, ut quotidie crescant in cognitione Dei, magisque abundant, 1. Theis. 4. v. 10. Hæc vera Deo placens sapientia est, melior margaritis, & omne desiderabile ei non potest comparari, Prov. 8. v. 11.

3. *Simplicissimè*. Nos enim natura admodum tudes sumus, difficilè æstimantes, quæ in terra sunt, Sap. 9. v. 16. potissimum quod liberos ac famulos concernit, qui lacte adhuc utuntur, non cibo solido, Hebr. 5. v. 12.

Sicut igitur Deus ipse condescendit nobis, & ad captum nostrum attenuat sese: sic & Patres-familias simplicissimè domesticis mysteria Regni cælorum exponant, 1. Cor. 14. v. 19.

Hoc muneris ipsorum est, cum talibus enim conversantur, qui Deo peculiariter commendati sunt. Hereditas Domini, filii; merces, fructus ventris, Psal. 127. v. 4. Qui igitur unum scandalizaverit de pusillis istis, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria de collo ejus, & demergatur in profundum maris, Matth. 18. v. 6.

Sic & servi & ancillæ, qui in re Oeconomicâ nobis inserviunt, nulla Ethnica

mancipia, sed Christiani sunt, qui cum Dominis suis in eodem fœdere sunt, ideo quod justum est & æquum, iisdem præstare tenentur, Col. 4. v. 1.

In aula Regia Ministri subalternati sunt, ubi semper alter ab alterius nutu pendet. Si verò rem rectè expendas, supremus aulae Magister, æque Regis Minister est, ac infimus stabularius: ita Deus huic multum, illi parum concedidit, & tamen omnes servi Dei sunt. Omni autem, cui multum datum est, multum quæretur ab eo, Luc. 12. v. 48.

Id igitur pii Patres-familias sibi dictum putent, ut famulorum sedulam curam gerant, non modò quod sustentationem corporalem attinet: sed maxime quod salutarem informationem in agnitione Dei & Filii ejus Jesu Christi concernit: id bonum est & acceptum, coram Salvatore nostro Deo, 1. Tim. 2. v. 3. tales aliquando cum fiducia ad tribunal Christi accedere, & dicere poterunt, Ecce, ego, & pueri, quos dedisti mihi Domine, Esa 8. v. 18. jam incorruptos tibi reddam: suscipe illos, & me cum illis, in æternam gloriam. Fiat ita per Christum, Domusum nostrum, Amen.

PPP 2

DOMI-